

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 98/07-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. júla 2008 v pléne o sťažnosti M. B., L., zastúpeného advokátom JUDr. J. I., N., za účasti Ing. J. N., L., zastúpeného advokátom JUDr. E. B., N., pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce L. konaných 2. decembra 2006 takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. B. z a m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. decembra 2006 osobne doručená sťažnosť M. B., L. (ďalej len „sťažovateľ“), za účasti Ing. J. N., L. (ďalej len „zvolený starosta“ alebo „starosta“), pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce L. konaných 2. decembra 2006 (ďalej aj „voľby“).

Ústavný súd 27. júna 2007 prijal uznesením č. k. PL. ÚS 98/07-19 sťažnosť na ďalšie konanie.

1. Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol, že ako nezávislý kandidát s poradovým č. 1 kandidoval na funkciu starostu obce L. Podľa zápisnice miestnej volebnej komisie (ďalej aj „MVK“) o výsledku volieb starostu bol počet odovzdaných platných hlasovacích lístkov pre voľby starostu obce 784. Zvolený starosta získal celkom 377 platných hlasov. Sťažovateľ získal 373 platných hlasov, teda viac ako 47 % všetkých platne odovzdaných hlasov. Znamená to, že bol oprávnený v zmysle § 59 ods. 2 zákona Národnej rady

Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) podať sťažnosť podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

Sťažovateľ považuje voľby starostu za neplatné, pretože podľa jeho názoru boli neústavné a nezákonné hlavne z týchto dôvodov:

- Členovia miestnej volebnej komisie sa aktívne zúčastňovali na sčítaní hlasov v okrskovej volebnej komisii (ďalej aj „OVK“) č. 1 vo volebnom okrsku M. Túto skutočnosť môže podľa sťažovateľa potvrdiť predsedníčka okrskovej volebnej komisie č. 1 M. Š. a členka miestnej volebnej komisie Ing. M. B. V tejto súvislosti sťažovateľ tiež poukázal na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 18/99.

- Zapisovateľka miestnej volebnej komisie L. M. a zapisovateľka okrskovej volebnej komisie T. Ö. sa podľa sťažovateľa podieľali na posudzovaní platnosti a neplatnosti hlasovacích lístkov. Takúto právomoc však tieto osoby nemali, pretože neboli členkami volebnej komisie.

- Sťažovateľ ďalej tvrdí, že hlasovacie lístky boli nesprávne posudzované v jeho neprospech. Celkom bolo neplatných 13 hlasovacích lístkov, a to 9 z okrsku č. 1 L. a 4 z okrsku č. 2 O. Išlo o hlasy posúdené v jeho neprospech, z dôvodu označenia namiesto krúžku krížikom (mnohí ľudia hovorili o tom, že komisia upozorňovala na presné označenie, nie striktné na krúžkovanie), zakrúžkovania mena alebo nezapočítania hlasov mimo obálky (mohli vypadnúť pri vysypávaní hlasovacích lístkov, pretože členovia komisie upozorňovali voličov, aby obálky nezalepovali). Podľa všetkého išlo výlučne o hlasy sťažovateľove, keďže pri posudzovaní ich platnosti mali hlavné slovo úradníčky obecného úradu, ktoré spolupracujú so „starým starostom“ už tri volebné obdobia a dve z nich tam pôsobili ešte pred „prevratom“. Je nesporné, že išlo o zámer, keďže v závere sčítavania hlasov v okrsku č. 1 už boli dostupné informácie o konečnom stave v okrsku č. 2, kde sťažovateľ prehral o štyri hlasy. Členovia okrskových volebných komisií boli nedostatočne poučení o možnostiach pri posudzovaní neplatných hlasovacích lístkov.

Sťažovateľ vyslovil ešte tieto námietky:

- Zloženie volebných komisií bolo v rukách „starého starostu“.

- Starosta navštívil počas volebného moratória klub dôchodcov, kde sa snažil rečami o svojej, vraj lepšej profesionálnej zdatnosti, nasmerovať rozhodovanie týchto seniorov.

- Pred voľbami sa tiež v obci šírila obava pracovníkov obecného úradu, že v prípade nástupu sťažovateľa všetci prídu o prácu. To bola veľmi dobrá zbraň na presvedčanie ľudí im blízkych (rodinných príslušníkov, priateľov, ale aj tých, ktorým sa takéto praktiky nepáčia).

- Veriacim ľuďom, hlavne tým starším, bola vnucovaná myšlienka, že sa zníži starostlivosť, ak nejaká vôbec bude, o túto časť obyvateľov a o túto oblasť ich života. Volili pod tlakom a inak, ako by volili v skutočnosti.

- V súvislosti s oprávnenosťou výjazdov s prenosnou urnou má sťažovateľ podozrenie, „že viac ako občanmi požiadanych bolo tých, ktoré boli nasmerované na tých, u ktorých bola záruka, že budú voliť Ing. N.“.

2. Na základe výzvy ústavného súdu sa podaním doručeným ústavnému súdu 31. júla 2007 prostredníctvom svojho právneho zástupcu k sťažnosti vyjadril účastník konania, zvolený starosta obce L. - Ing. J. N. Vo svojom vyjadrení okrem iného uviedol:

K námietke aktívnej účasti členov MVK na sčítavaní hlasov v OVK č. 1 uviedol, že sa v deň volieb v miestnostiach, kde voľby prebiehali nezdržiaval a do volieb žiadnym spôsobom nezasahoval. Podľa jeho vedomostí členovia MVK sa aktívne nezúčastňovali na sčítavaní hlasov. Ďalej uviedol, že viaceré členky MVK boli delegované politickými stranami, čo zaručuje určitú kontrolu a ostražitosť zo strany delegovaných členiek, keďže voľby sú pre politické strany jednou z najdôležitejších súťaží v boji o moc.

Okrem toho samotná prítomnosť členov volebných komisií vyššieho stupňa a pracovníkov ich odborných útvarov, prípadne ďalších osôb, ktorým na to dala povolenie OVK v miestnosti sčítavania hlasov, nie je protizákonná ani podľa § 36 zákona č. 346/1990 Zb. o voľbách do samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“). Podľa názoru zvoleného starostu volebný zákon priamo vo svojich ustanoveniach v deviatej časti nazvanej ako „Zisťovanie výsledku volieb“ nezakazuje aktívnu účasť iných osôb na sčítavaní hlasov, pričom je však pravdou, že to len nepriamo vyplýva zo znenia príslušných ustanovení volebného zákona.

Pre zvoleného starostu, ako ďalej uvádza, je rozhodujúci fakt, že tak, ako to volebný

zákon predpokladá, všetky členky MVK aj OVK podpísali príslušné zápisnice o priebehu volieb, pričom ani jedna z nich (ani spomínaná Ing. M. B. a M. Š.) správnosť a zákonnosť sčítavania hlasov pre voľby starostu nenamietali. Pritom Ing. M. B. bola členkou MVK a M. Š. bola dokonca predsedníčkou OVK č. 1. Naopak, zvolený starosta predložil ústavnému súdu písomné vyjadrenia niektorých členov MVK, a to J. G., M. J., A. R., zapisovateľky Ľ. M. a predsedníčky V. H. a OVK č. 1 M. P., K. B., M. H., Ing. Š. K., Mgr. R. H., zapisovateľky T. Ö., zapisovateľky OVK č. 2 E. B., ktoré podľa jeho presvedčenia jednoznačne vyvracajú predmetné tvrdenia sťažovateľa. Zvolený starosta zastáva názor, že členovia MVK, ako aj oboch OVK boli dostatočne vyškolení obvodným úradom, pričom má vedomosti o tom, že dostali všetky na vec sa vzťahujúce písomné materiály vo forme brožúrok. *„Brožúrky obsahovali okrem samotného komentovaného znenia volebného zákona aj znenia alebo výňatky zo súvisiacich predpisov, ako ústava, zákon č. 253/1998 Z. z. o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registra obyvateľov Slovenskej republiky v platnom znení, Zákon o pobyte cudzincov, výňatok z Občianskeho zákonníka, z Trestného zákona, Zákona o obecnom zriadení a pod.“* Členovia MVK a OVK dostali tiež pokyny, ktorými sa upravujú podrobnosti o úlohách obcí a miestnych orgánov štátnej správy pri komunálnych voľbách, ako aj metodické pokyny na spracovanie výsledkov hlasovania vo voľbách do orgánov samosprávy obcí.

K námietke, že zapisovateľky MVK Ľ. M. a zapisovateľka OVK č. 1 T. Ö. nemali právomoc na posudzovanie platnosti alebo neplatnosti hlasovacích lístkov, zvolený starosta uviedol, že postavenie a právomoc zapisovateľa, resp. zapisovateľov, je všeobecne riešená v § 11a volebného zákona. V ustanovení § 11a ods. 1 volebného zákona sa okrem iného hovorí, že zapisovateľ volebnej komisie okrem toho, že zabezpečuje organizačné a administratívne záležitosti súvisiace s prípravou a priebehom rokovania volebnej komisie, plní zároveň aj funkciu odborného poradcu volebnej komisie. Podľa § 11a ods. 3 volebného zákona pri rokovaní volebných komisií má zapisovateľ právo poradného hlasu. V zmysle volebného zákona mala T. Ö. ako zapisovateľka OVK tzv. poradný hlas, a preto sa mohla zúčastňovať pri vyhodnocovaní a posudzovaní platnosti a neplatnosti hlasovacích lístkov s tým, že na jej názor a stanovisko mohli a nemuseli členovia OVK prihliadať. Predtým si však samozrejme museli o jej stanovisko požiadať. To znamená, že zapisovateľka OVK sama z vlastnej iniciatívy nemôže a nemala by do problematiky zisťovania výsledku volieb,

prípadne iných kompetencií OVK zasahovať. Ako starosta, ktorý vykonáva túto funkciu už niekoľko volebných období v obci L., vyhlásil, že T. Ö. ako skúsenú a dlhoročnú administratívnu pracovníčku veľmi dobre pozná ako po odbornej, tak aj po osobnostnej stránke, a preto ju ako starosta v zmysle § 11a ods. 2 písm. d) volebného zákona menoval do OVK.

Zvolený starosta sa domnieva, že tvrdenia sťažovateľa sú účelové a zámerne cielené tak, aby boli považované zo strany ústavného súdu za právne významné a relevantné, a to aj s prihliadnutím na v sťažnosti citovaný nálezh ústavného súdu sp. zn. PL.ÚS 18/99 z 18. marca 1999. Starosta vyslovil presvedčenie, že zo strany sťažovateľa ide iba o domnienky, ktoré nie sú ničím konkrétnym preukázané, pričom o regulárnosti priebehu volieb svedčia v prvom rade písomné záznamy zápisníc, ktoré podpísali všetky členky miestnej, ako aj okrskovej volebnej komisie, vrátane zapisovateľiek. Starosta si myslí, že Ing. M. B. ako príbuzná sťažovateľa by takýto stav nepripustila a pri skutočnom zistení neregulárnosti pri sčítavaní hlasov by účinným spôsobom zasiahla v rámci možností, ktoré jej ako členke a zároveň podpredsedníčke MVK zákon dáva. Podľa zvoleného starostu sťažovateľ len využíva, že podľa volebného zákona pri sčítavaní hlasov majú právo byť prítomní aj členovia vyšších volebných komisií. Túto situáciu mohol sťažovateľ využiť pri svojom tvrdení, podľa ktorého išlo o aktívne zasahovanie do sčítavania volebných hlasov, ktoré vykonávala OVK, avšak v skutočnosti volebný zákon porušený nebol, lebo členovia MVK boli v tejto miestnosti prítomní len pasívne, tak ako im to zákon umožňuje.

K námietke týkajúcej sa posudzovania hlasovacích lístkov zvolený starosta uviedol, že podľa jeho vedomostí nie všetky hlasy z namietaných 13 boli posúdené ako neplatné, pričom nie všetky neplatne odovzdané hlasy boli hlasy, ktorými volili sťažovateľa. Ďalej, pokiaľ ide o námietku sťažovateľa týkajúcu sa posúdenia neplatnosti hlasovacích lístkov, ktoré neboli označené v súlade s § 31 ods. 4 volebného zákona, starosta uviedol, že v čase konania volieb bolo zabezpečené, aby pred označenými volebnými miestnosťami bol vylepený vzor správne vyplneného imaginárneho hlasovacieho lístku, resp. postup, ako hlasovací lístok vyplňať. Podľa tohto návodu bolo jednoznačne uvedené, že za platný hlasovací lístok bude uznaný len ten, ktorý bude vyplnený v súlade s § 31 ods. 4 volebného zákona, t. j., že na hlasovacom lístku pre voľby do obecného zastupiteľstva majú voliči zakrúžkovať poradové čísla kandidátov, pre ktorých hlasujú, a na hlasovacom lístku pre

voľby starostu zakrúžkovaním poradového čísla označia kandidáta, pre ktorého hlasujú. Takto upravené hlasovacie lístky mal volič vložiť do obálky a obálku hodiť do volebnej schránky. Voliči vo volebnom obvode obce L. boli teda dostatočne a jasne informovaní, akým spôsobom majú voliť a aký následok bude mať iným spôsobom vyplnený volebný lístok, ako je to určené podľa volebného zákona. Podľa názoru zvoleného starostu nie je povinnosťou tej-ktorej volebnej komisie ešte raz každého voliča osobitne po príchode do volebnej miestnosti upozorniť, akým spôsobom má uskutočniť akt voľby. Samozrejme, že je na členoch komisie posúdiť každý jednotlivý prípad konkrétneho voliča, a najmä v prípade starších a telesne postihnutých voličov možno takéto poučenie dať aj priamo vo volebnej miestnosti. Starosta si nevie predstaviť, čo mal sťažovateľ na mysli, keď tvrdil, že komisia upozorňovala voličov na presné označenie, a nie na krúžkovanie volebných lístkov. Tiež poznamenáva, že pred voľbami obec zabezpečila doručenie oznámenia o čase a mieste konania volieb každému voličovi zapísanému v zozname voličov. Na druhej strane oznámenia sa nachádzalo aj poučenie pre voliča o spôsobe úpravy hlasovacieho lístka.

K námietke sťažovateľa, v zmysle ktorej do výsledku volieb nemuseli byť započítané hlasy mimo obálok, ktoré mohli vypadnúť pri vysypávaní hlasovacích lístkov, pretože vraj členovia OVK upozorňovali občanov voličov, aby obálky nezalepovali, pričom malo ísť výlučne o hlasy odovzdané sťažovateľovi, sa zvolený starosta vyjadril tak, že podľa jeho vedomostí, keďže aj on bol voliť, členovia OVK nechali na rozhodnutie voliča, či obálku s hlasovacím lístkom zalepí, alebo nie. Podľa starostu išlo len o jeden hlasovací lístok, ktorý sa po otvorení volebnej schránky našiel mimo obálky. Nie je teda pravdivé zovšeobecňujúce tvrdenie sťažovateľa, že pri posudzovaní platnosti alebo neplatnosti hlasovacích lístkov mali hlavné slovo úradníčky obecného úradu, ktoré ako zamestnankyne obecného úradu spolupracovali a spolupracujú s ním ako staronovým starostom. Zo zamestnancov tohto úradu boli nominované do MVK a OVK úradníčky len ako zapisovateľky, ktoré majú v týchto komisiách len poradný hlas a priamo o sporných otázkach pri posudzovaní platnosti alebo neplatnosti hlasov nemajú rozhodujúce slovo. Samotné posúdenie a výsledok, ako aj vyhodnotenie neplatnosti alebo platnosti hlasovacích lístkov bolo kolektívnym dielom OVK, o čom svedčí aj to, že zápisnicu, ktorá osvedčuje výsledky volieb, bez akýchkoľvek námietok podpísali. Čo sa týka neplatných hlasov, tieto zvlášť podpísala aj predsedníčka OVK.

Na ďalšiu námietku sťažovateľa týkajúcu sa rodinných prepojení a vzťahov starosta nechcel reagovať, a to aj preto, lebo, ak by bol chcel byť sťažovateľ objektívny, musel by zároveň uviesť, že aj jeho teta, manželka brata jeho otca, bola podpredsedníčkou MVK (Ing. M. B.). Starosta popiera, že zloženie volebných komisií by bolo v jeho rukách. Opakovane tvrdil, že politické strany mali možnosť a túto možnosť aj využili, nominovať do jednotlivých komisií svojich členov. On len doplnil v zmysle zákona komisiu v prípade, že nemala predpísaný počet členov. Ďalšia časť volebnej sťažnosti je podľa starostu právne irelevantná a nemieni na ňu vôbec reagovať.

Napokon však dodal, že zo všetkých uvedených dôvodov a jemu dostupných informácií voľby v okrsku č. 1 M. a v okrsku č. 2 O. obce L. prebehli v poriadku a zákonne. O tom sa presvedčil aj na I. zasadnutí Obecného zastupiteľstva obce L., keď mu bolo na základe volieb vydané osvedčenie o zvolení za nového starostu a boli ďalej vydané osvedčenia aj poslancom, ktorí boli zvolení do tohto zastupiteľstva. Medzi nimi bol aj sťažovateľ. Nikto z kompetentných alebo dotknutých ani v rámci tohto zasadnutia netvrdil, že výsledky volieb neuznáva alebo ich aspoň spochybňuje.

II.

1. Na základe žiadosti ústavného súdu starosta obce L. 27. apríla 2007 doručil ústavnému súdu kópiu zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb starostu obce konaných 2. decembra 2006 a 6. augusta 2007 bola doručená ústavnému súdu kompletná dokumentácia týkajúca sa volieb starostu obce L.

2. Zo zápisnice miestnej volebnej komisie okrem iného vyplývajú tieto skutočnosti:

- a) počet osôb zapísaných v zoznamoch voličov - 1214,
- b) počet voličov, ktorým boli vydané obálky - 797,
- c) počet platných hlasovacích lístkov odovzdaných pre voľby starostu obce - 784,
- d) počet platných hlasov odovzdaných pre účastníkov tohto konania ako kandidátov na funkciu starostu obce L.:
 - Ing. J. N. (zvolený starosta) - 377,
 - M. B. (sťažovateľ) - 373.

Zápisnica je podpísaná predsedníčkou volebnej komisie V. H., členmi volebnej komisie Ing. M. B. (podpredsedníčka), J. G., M. J., A. R. a zápisnicu podpísala aj zapisovateľka miestnej volebnej komisie L. M.

3. Z čestných vyhlásení predsedníčky a členov miestnej volebnej komisie V. H., J. G., M. J., A. R. a L. M. z 25. júla 2007 vyplýva, že „*voľby do orgánov samosprávy v obci L. dňa 2. decembra 2006 boli vykonané v súlade so zákonom, (...) aktívne som sa nezúčastňovala na sčítavaní hlasov v okrskovej volebnej komisii č. 1*“.

4. Z čestných vyhlásení členov okrskovej volebnej komisie č. 2 Mgr. R. H., M. P., K. B., Ing. Š. K. a M. H. z 25. júla 2007 vyplýva, že „*voľby do orgánov samosprávy v obci L. dňa 2. decembra 2006 boli vykonané v súlade so zákonom, hlasovacie lístky boli posudzované podľa metodických pokynov všetkými členmi okrskovej volebnej komisie a neplatné hlasovacie lístky po dôkladnom prehodnotení komisiou uznala za neplatné... Zapisovateľka okrskovej volebnej komisie mala iba poradný hlas...*“

5. Z čestného vyhlásenia zapisovateľky okrskovej volebnej komisie č. 1 T. Ö. a zapisovateľky okrskovej volebnej komisie č. 2 E. B. z 25. júla 2007 vyplýva, že „*voľby do orgánov samosprávy v obci L. dňa 2. decembra 2006 boli vykonané v súlade so zákonom, ako zapisovateľka som zabezpečovala organizačné a administratívne záležitosti súvisiace s voľbami, môj hlas pri posudzovaní hlasovacích lístkov bol iba poradný*“.

III.

Podľa čl. 129 ods. 2 ústavy ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy.

Voľby sú prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi, resp. obyvateľmi obce.

Podľa čl. 69 ods. 3 ústavy starostu obce volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt, na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním na štvorročné obdobie.

Z uvedeného vyplýva, že podobne ako sú zdrojom štátnej moci občania (čl. 2 ods. 1 ústavy), obdobne zdrojom moci obecnej samosprávy sú obyvatelia obce. Obyvatelia obce ustanovujú túto obecnú samosprávnú moc prostredníctvom slobodných a demokratických volieb. Tomuto zodpovedá i zákonná úprava volebného súdnicstva, pre ktoré platí „vyvrátiteľná domnienka“, podľa ktorej volebný výsledok zodpovedá vôli voličov. Predložiť dôkazy či iné skutočnosti k vyvráteniu tejto domnienky je v zásade povinnosťou toho, kto volebné pochybenie namieta.

Podľa čl. 30 ods. 1 ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Cudzinci s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky majú právo voliť a byť volení do orgánov samosprávy obcí a do orgánov samosprávy vyšších územných celkov.

Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana práv zaručených čl. 30 ústavy, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je v tomto článku zaručené, znamená právo všetkých občanov, resp. obyvateľov obcí v danom štáte, ktorí dosiahli istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe zastupiteľských orgánov (aktívne volebné právo) a jednak uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov (pasívne volebné právo). Rovnosť volebného práva znamená zaručenie toho, aby každý z voličov i kandidátov mal rovnaké postavenie.

Podstatou zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obcí je zase uskutočnenie volieb v súlade so všetkými právnymi predpismi so silou zákona, ktoré sa týkajú volieb do orgánov samosprávy obcí (mutatis mutandis PL. ÚS 34/99). Zistená nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obcí musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (mutatis mutandis PL. ÚS 21/94).

Podľa § 11a ods. 1 volebného zákona zapisovateľ volebnej komisie zabezpečuje organizačné a administratívne záležitosti súvisiace s prípravou a priebehom rokovania volebnej komisie. Zároveň plní funkciu odborného poradcu volebnej komisie.

Pri rokovaní volebných komisií má zapisovateľ právo poradného hlasu (ods. 3).

Podľa § 31 ods. 4 volebného zákona po prevzatí obálky a hlasovacích lístkov volič vstúpi do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov. V tomto priestore volič vloží do obálky jeden hlasovací lístok pre voľby do obecného (mestského) zastupiteľstva a jeden hlasovací lístok pre voľby starostu obce. Na hlasovacom lístku pre voľby starostu obce (primátora) zakrúžkovaním poradového čísla označí kandidáta, pre ktorého hlasuje.

Podľa § 36 volebného zákona v miestnosti, kde okrsková volebná komisia sčíta hlasy, majú právo byť prítomní členovia volebných komisií vyššieho stupňa a pracovníci ich odborných (sumarizačných) útvarov, ako i osoby, ktorým na to dala povolenie okrsková volebná komisia.

Podľa § 38 ods. 1 volebného zákona neplatný je hlasovací lístok,

a) ktorý nie je na predpísanom tlačive,

b) ktorý nie je upravený podľa § 31 ods. 4,

c) ak volič na hlasovacom lístku neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta, alebo ak označil zakrúžkovaním viac kandidátov, než má byť vo volebnom obvode zvolených do obecného (mestského) zastupiteľstva, alebo neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta na funkciu starostu obce (primátora), alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta na takúto funkciu.

Poškodenie hlasovacieho lístku nemá vplyv na jeho platnosť. Na prečiarknuté alebo dopísané mená sa neprihliada (ods. 3).

V sporných prípadoch rozhoduje o platnosti hlasovacieho lístka okrsková volebná komisia s konečnou platnosťou (ods. 4).

Základným pravidlom pre interpretáciu zákonov, ktoré bližšie upravujú výkon politických práv, je čl. 31 ústavy. Podľa tohto ustanovenia zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti.

Toto ustanovenie ústavy má priamu spojitosť so všetkými politickými právami vyjadrenými v ústave a svojou povahou ovplyvňuje formovanie politických síl

v demokratickej spoločnosti. Slobodná súťaž politických síl nachádzajúca výraz predovšetkým vo voľbách je základným predpokladom fungovania demokratického štátu (sp. zn. PL. ÚS 19/98).

Voľby môžu byť v zmysle judikatúry ústavného súdu (a tiež podľa teórie ústavného práva) spochybnené v zásade tromi spôsobmi, a to tým, že došlo k volebnej chybe (napr.: nesprávne sčítanie hlasov a iné číselné omyly), k volebnému deliktu (úmyselne nesprávne sčítanie alebo iné falšovanie volieb počas ich priebehu), alebo k neprípustnému ovplyvňovaniu výsledku hlasovania (oblasť nekalej volebnej súťaže a použitých prostriedkov volebnej kampane).

Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. sp. zn. PL. ÚS 17/94, sp. zn. PL. ÚS 19/94, sp. zn. PL. ÚS 50/99). Inými slovami, nie každé porušenie volebného zákona vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len tak závažné porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

S ohľadom na uvedené zásady a kritériá ústavný súd aj v danom prípade posúdil, či zistené skutočnosti jednotlivito alebo spoločne sú ústavne relevantným porušením citovaných ustanovení volebného zákona.

Nosným pilierom sťažovateľovej argumentácie boli námietky týkajúce sa možných nezákonností pri činnosti okrskových volebných komisií pri procese posudzovania platnosti a sčítavania hlasovacích lístkov. Tieto námietky a argumentácie pozostávali v podstate z troch súčastí, teda komponentov. Prvou bola námietka aktívnej účasti MVK na sčítavaní

hlasov v OVK. Druhým komponentom bol podiel zapisovateľiek na posudzovaní platnosti, resp. neplatnosti hlasovacích lístkov. Napokon, tretím komponentom bolo tvrdenie sťažovateľa, že pri posudzovaní hlasovacích lístkov boli voči nemu uplatnené prísnejšie kritériá než voči protikandidátovi.

Nesprávne spočítanie, resp. posúdenie hlasovacích lístkov, môže byť spôsobené zmätkami v činnosti OVK a MVK, v dôsledku nesprávnej interpretácie volebného zákona alebo zo zlého úmyslu členov volebných komisií.

Ústavný súd konštatuje, že v danom prípade nezistil žiadne dodatočné neoprávnené úpravy hlasovacích lístkov, a nezískal ani iné poznatky o volebnom delikte.

Ústavný súd ďalej konštatuje, že mnohé zo sťažovateľom namietaných relevantných skutočností a pochybností bolo možné vyvrátiť prepočítaním a preskúmaním hlasovacích lístkov. Vyplývalo to z významnej zásady ovládajúcej volebné súdnictvo, podľa ktorej sú relevantné len tie volebné vady, ktoré môžu mať podstatný vplyv na výsledok volieb. Sťažovateľ v tejto časti svojej sťažnosti nenapáda samotnú tvorbu vôle voličov, ale posúdenie prejavu tejto vôle mocenským orgánom - OVK. Ústavný súd ďalej vychádzal z úvahy, že sťažovateľ preukázal veľmi presné (takmer „insiderské“) poznatky o činnosti volebných komisií a o počte a štruktúre neplatných hlasov. Na základe toho a skutočnosti, že rozdiel hlasov medzi sťažovateľom a protikandidátom je len štyri hlasy, ústavný súd rozhodol o opätovnom prepočítaní a posúdení neplatných hlasovacích lístkov.

Vedený pôvodne zásadou prejednávajúcou ústavný súd najprv považoval za dostačujúce v danej časti veci preskúmať v zmysle námietok len podmnožinu neplatných hlasovacích lístkov. Neplatné hlasovacie lístky sa nachádzali vo volebnej dokumentácii v oddelenej obálke, ale len v počte 12 na rozdiel od sťažovateľom tvrdeného počtu 13. Ústavný súd v záujme toho, aby odstránil uvedenú nezrovnalosť, napokon prepočítal, preveril a posúdil všetky hlasovacie lístky, to znamená, že hlasovacie lístky neplatné, ale aj hlasovacie lístky platné.

Ústavný súd po prepočítaní hlasov zistil, že starosta obce získal o 6 hlasov viac ako sťažovateľ, nie o 4 hlasy viac ako vyplýva zo zápisníc OVK. Podľa prepočítania ústavného

súdu, sťažovateľ získal vo volebnom okrsku č. 2 - 90 hlasov (nie 91 hlasov) a starosta získal 96 hlasov (nie 95 hlasov). Celkovo získal starosta 378 hlasov a sťažovateľ 372 hlasov.

Ústavný súd predovšetkým poukazuje na to, že volebnými komisiami bolo pôvodne vyhodnotených celkovo 13 neplatných hlasovacích lístkov. Jeden z týchto hlasovacích lístkov však bol dodatočne uznaný za platný (odovzdaný v prospech zvoleného starostu), čo potvrdili svojimi podpismi všetci členovia volebnej komisie, a preto v súlade aj so zistením ústavného súdu možno ustáliť, že počet neplatných hlasovacích lístkov odovzdaných pre voľby starostu obce bolo celkovo 12.

Z uvedeného počtu neplatných hlasovacích lístkov je podľa názoru ústavného súdu

a) 6 hlasovacích lístkov *prima facie* neplatných, pretože:

- na štyroch hlasovacích lístkoch nebol označený žiaden kandidát,
- na jednom hlasovacom lístku boli zakrúžkované poradové čísla všetkých kandidátov,
- na jednom hlasovacom lístku boli „veľkým“ prekrižovaním prečiarknutí všetci kandidáti.

b) 1 hlasovací lístok sa nachádzal mimo obálky,

c) 5 hlasovacích lístkov bolo hodných ďalšieho uváženia, teda podľa názoru ústavného súdu tieto bolo potrebné osobitne preskúmať a vyhodnotiť, pričom 4 hlasy by prípadne mohli svedčiť sťažovateľovi a jeden hlas starostovi.

Ústavný súd konštatuje, že aj keby bolo sťažovateľovi započítaných všetkých 5 hlasov (z toho 1 hlasovací lístok nájdený mimo obálky), ktoré by mu prípadne mohli svedčiť a boli hodné osobitného uváženia, tak ani v takomto prípade by výsledky volieb nemohli byť zrušené, pretože by počtom hlasov nepredstihol starostu.

Z nasledujúceho vyplýva, že ústavný súd po preskúmaní, porovnaní a vyhodnení všetkých neplatných a aj platných hlasovacích lístkov napokon uznal aj neplatnosť hlasovacieho lístka, ktorý sa nachádzal mimo obálky, a taktiež aj hlasovacích lístkov, ktoré v uvedenom bode c) osobitne považoval za hodné uváženia.

Ústavný súd preskúmal aj platné hlasovacie lístky a konštatuje, že z množiny 784 platných hlasovacích lístkov bolo (zhodou okolností) tiež 5 platných hlasovacích lístkov hodných uváženia.

Na účely preskúmania, či OVK posudzovali platnosť a neplatnosť hlasovacích lístkov zákonným spôsobom, ústavný súd vytvoril zo všetkých hlasovacích lístkov dve skupiny hlasovacích lístkov hodných uváženia. Podobný spôsob posudzovania zvolil ústavný súd už vo veci sp. zn. PL. ÚS 29/94. Prvú skupinu tvorila už spomenutá päťica hlasovacích lístkov, ktoré boli OVK vyhodnotené ako neplatné, hoci podľa názoru ústavného súdu sú ešte hodné uváženia, a druhú skupinu tvorila päťica hlasovacích lístkov, ktoré OVK posúdili ako platné, pričom táto platnosť bola podľa názoru ústavného súdu tiež hodná uváženia.

Ústavný súd posúdil uvedené skupiny hlasovacích lístkov jednak samostatne a taktiež tieto skupiny hlasovacích lístkov porovnal. Z vykonaného posúdenia vyplynulo, že OVK pri zisťovaní výsledku volieb pri posudzovaní hlasovacích lístkov vychádzali z doslovného výkladu zákona o voľbách.

Tam, kde volič riadne zakrúžkoval poradové číslo kandidáta bol hlasovací lístok uznaný za platný, aj keď boli napríklad ostatní kandidáti prečiarknutí [(2x) porovnaj § 38 ods. 3 volebného zákona] alebo okrem zakrúžkovaného poradového čísla kandidáta bolo zakrúžkované ďalším „krúžkom“ aj meno, priezvisko, vek, zamestnanie a politický status kandidáta (1x), alebo na hlasovacom lístku sa okrem riadneho krúžku nachádzala nečitateľná „šifra“ (1x), či krúžok mimo poradového čísla (1x).

Ak volič nezakrúžkoval poradové číslo kandidáta, ale jeho vek (1x) alebo použil iné znaky na označenie ako zakrúžkovanie poradového čísla kandidáta (4x), posudzovali OVK takéto hlasovacie lístky za neplatné.

Z uvedeného vyplýva, že OVK neposudzovali platnosť hlasovacích lístkov svojvoľne. Ich posudzovanie bolo síce striktné, ale konzistentné, s koherentným základom spočívajúcim v takomto striktnom výklade zákona. Uvedené platí aj pre neplatné hlasovacie lístky z OVK č. 1 – M. S., pretože sťažovateľ tvrdil, že tu mohli byť

„prispôsobované“ výsledky potom, ako boli už známe výsledky v OVK č. 2. Ústavný súd posúdil tieto neplatné hlasovacie lístky s osobitnou pozornosťou.

Ústavný súd taktiež dodáva, že ak by istý nedostatok v označení hlasovacieho lístku spôsobil u jedného kandidáta neplatnosť hlasovacieho lístku, ale u protikandidáta by bol prehliadnutý, ústavný súd by musel nahradiť posúdenie platnosti vlastným úsudkom. To sa však v preskúvanom prípade taktiež nestalo.

Sťažovateľ sa argumentačne dovoľáva aj nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 18/1999, podľa ktorého: *„Sčítavanie hlasov v dvoch oddelených miestnostiach, hoci podľa zákona sa má vykonať v jednej miestnosti a za účasti všetkých členov volebnej komisie, ako aj aktívnu účasť členov volebnej komisie vyššieho stupňa na práci volebnej komisie nižšieho stupňa, ktorá spočívala v tom, že sa osobne podieľali na sčítavaní hlasov, treba hodnotiť ako okolnosti (porušenia zákona), ktoré mohli nežiaduco ovplyvniť výsledok volieb do obecného zastupiteľstva.“* V okolnostiach veci sp. zn. PL. ÚS 18/99 ústavný súd konštatoval, že tam spomenuté nedostatky mohli nežiaduco ovplyvniť výsledok volieb do obecného zastupiteľstva. Pretože v preskúvanej veci ústavný súd sám preveril výsledok volieb na starostu obce prepočítaním a preverením posúdenia platnosti hlasovacích lístkov, nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 18/1999 v okolnostiach danej veci nie je zmysluplné aplikovať.

Je pravdou, ako to uvádza aj zvolený starosta, že OVK našla len jeden hlasovací lístok mimo obálky. Tento posúdila ako neplatný. Podľa zistenia ústavného súdu išlo pôvodne o hlas v prospech sťažovateľa. Volebný zákon ustanovuje len povinnosť vložiť hlasovací lístok do obálky. Neustanovuje explicitne povinnosť obálku zalepiť. Nemožno teda OVK vyčítať, že posúdila hlasovací lístok, ktorý bol nájdený mimo obálky ako neplatný, pretože toto oddelenie hlasovacieho lístka od obálky naznačuje vysoko pravdepodobnú možnosť, že hlasovací lístok nebol do obálky vložený podľa § 31 ods. 4 vety druhej volebného zákona. Ústavný súd ďalej opätovne pripomína, že rešpektuje doslovný, avšak stále akceptovateľný výklad OVK.

Volebná komisia nepochybila ani vtedy, keď odporúčala voličom „presne“ označovať nimi volených kandidátov. Iná situácia by mohla nastať, ak by volebné komisie vyžadovali iný ako zákonom ustanovený spôsob označovania hlasovacích lístkov. Voliči boli inštruovaní vyveseným vzorom a oznámením o čase a mieste konania volieb. Nízky počet sporne označených hlasovacích lístkov naznačuje, že voliči mali správnu vedomosť o spôsobe označovania hlasovacích lístkov.

Ústavný súd už z uvedených dôvodov opätovne prepočítal a preskúmal všetky odovzdané hlasovacie lístky. Na doplnenie uvádza, že súhlasí s argumentom zvoleného starostu, podľa ktorého nepodpísanie zápisnice o priebehu volieb je výrazným signálom o možnom problémovom priebehu volieb. V predmetnej veci podpísanie zápisníc nikto neodmietol (porovnaj § 42 ods. 1 i. f. a § 43 ods. 1 i. f. volebného zákona). Ústavný súd ďalej poznamenáva, že zapisovatelia volebných komisií sú vzhľadom na aktuálnu právnu úpravu a tradíciu volieb nepostrádateľným a kontinuálnym prvkom volebného procesu. Ich konzultácie a poradný hlas aj pri posudzovaní platnosti hlasovacích lístkov sú explicitne akceptovateľné ex lege (porovnaj § 11a volebného zákona).

Ústavný súd už viackrát uviedol, že volebný zákon nezakazuje blízkym osobám kandidátov byť členmi volebných komisií. Inými slovami, samotné členstvo kandidátovi blízkej osoby vo volebnej komisii samo osebe nemôže byť volebnou vadou.

Čo sa týka námietky, že zvolený starosta ovplyvňoval dôchodcov z klubu dôchodcov v čase moratória, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ v tejto súvislosti neuviedol žiadnych svedkov, dôkazy a ani konkrétnejšie okolnosti, ktoré by mohli signalizovať hrubé porušenie volebných predpisov s vplyvom na výsledok volieb.

K námietke, že občania, ktorí by volili sťažovateľa, boli „diskriminovaní“, ak mali záujem voliť do prenosnej urny, sťažovateľ taktiež neoznačil žiadnych voličov, ktorí by požiadali o hlasovanie do prenosnej urny a takejto ich žiadosti by nebolo vyhovené (porovnaj § 31 ods. 6 volebného zákona). Ak sťažovateľ namieta skutočnosť, že nie vždy boli naplnené dôvody na vyslanie prenosnej volebnej schránky, ústavný súd k tomu poznamenáva, že táto okolnosť je z hľadiska výsledku volieb irelevantná. Dôležitá je

skutočnosť, že osoba, ktorá hlasuje niektorou zo zákonných foriem, je nositeľkou aktívneho volebného práva, a že boli dodržané ostatné podmienky podľa § 31 ods. 6 volebného zákona. V predmetnej veci neboli predložené dôkazy o opaku.

Ústavný súd zo sťažnosti, z jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania, z volebnej dokumentácie a z ostatných predložených dôkazov dospel k záveru, že v súvislosti s napadnutými voľbami starostu obce L. uskutočnenými 2. decembra 2006 nedošlo k porušeniu volebného zákona takým spôsobom, ktorý mohol ovplyvniť výsledok napadnutých volieb starostu uvedenej obce. Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol podľa § 63 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi jeho trovy.

V danom prípade ústavný súd vzhľadom na charakter tohto konania dospel k záveru, že oprávnenie dané mu § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde nevyužije, a preto účastníkom konania úhradu trov nepriznal.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2008